

# HÖG MELLANMÄNSKLIG TILLIT I SVERIGE – MEN INTE BLAND ALLA

SÖREN HOLMBERG OCH BO ROTHSTEIN

Människor i Sverige är tillitsfulla. Vi uppfattar i hög grad att andra människor ”i allmänhet” är att lita på. Uttryckt med forskarjargong visar alla tillgängliga undersökningar att den mellanmänskliga tilliten (eller med en annan term, sociala tilliten) i Sverige är bland den allra högsta i hela världen. En nyligen utförd undersökning inom ramen för QoG-Institutet vid Göteborgs universitet visar att variationerna är mycket stora, också inom Europa. Medan nästan 80 procent av invånarna i länder som Sverige och Danmark uppger att de anser att man i allmänhet kan lita på andra människor är siffrorna för länder som Slovakien och Serbien 8 procent, det vill säga en tiofaldig skillnad. I länder som Frankrike, Ungern och Grekland ligger den sociala tilliten nere på 20 procent (Charron & Rothstein 2015).

Betydelsen av ett dylikt resultat är svår att överskatta. Många studier visar att en hög mellanmänsklig tillit kan ses som ett slags socialt kapital (Svendsen & Svendsen 2009, Castiglione mfl 2010) vilket är ett helt centralt smörjmedel i ett välfungerande samhälle. Det gör för det första att alla beslut blir smidigare, mer effektiva och går fortare. Den operativa mekanismen är att en hög mellanmänsklig tillit sänker vad ekonomer benämner som ”transaktionskostnader” i ett samhälle. Om de flesta människor är pålitliga går det mesta bättre. Då behövs färre låsta dörrar, mindre kostnader för säkerhetsarrangeman och inte så många advokater och skiljedomare. För människor fördelaktiga utbyten, vare sig dessa är ekonomiska eller sociala, kommer lättare och oftare till stånd om parterna uppfattar varandra som pålitliga.

En andra positiv effekt av hög social tillit gäller samhällets förmåga att producera tillräckligt med kollektiva nyttigheter, såsom en god infrastruktur, ett fungerande rättsamhälle och generella socialförsäkringar. Dessa måste som regel betalas via skattsedeln och om merparten av medborgarna inte litar på att de flesta andra betalar sina skatter eller om man uppfattar att de flesta andra missbrukar eller överutnyttjar dessa kollektiva nyttigheter kommer det inte gå att finansiera dessa system i tillräcklig grad (Dahlström m fl 2013, Fehr & Fischbacher 2005, Rothstein 2003).

Men välsignelsen med en genomsnittligt hög mellanmänsklig tillit minskar om det i samhället finns olika mindre grupper med en klart lägre tillit. Om olika socialt och politiskt viktiga grupper utmärks av påtagligt lägre tillitsnivåer kan det på sikt skapa problem inte bara för de aktuella grupperna men för hela samhället.

Låg tillit blir som ett grus i maskineriet. Verksamhet som involverar de låglitande grupperna riskerar att ta längre tid, bli mer kostsamma och mindre effektiva. Detta kan i sin tur utvecklas till en negativ spiral som leder till en fortsatt sänkning av den mellanmännsliga tilliten.

Det bästa är således om gruppskillnader i graden av mellanmännslig tillit är så liten som möjligt i ett samhälle. Kvinnor och män, unga och äldre, arbetare och högre tjänstemän, inrikes och utrikes födda, sjuka och friska, arbetslösa och arbetande, olika partiets sympatisörer, personer ideologiskt till vänster eller till höger – alla bör de normativt sett och i den bästa av världar ha en hög, och en någorlunda lika hög grad av mellanmännslig tillit. Och över tid skall den höga tilliten bestå och de eventuella gruppskillnader som finns skall inte bli större.

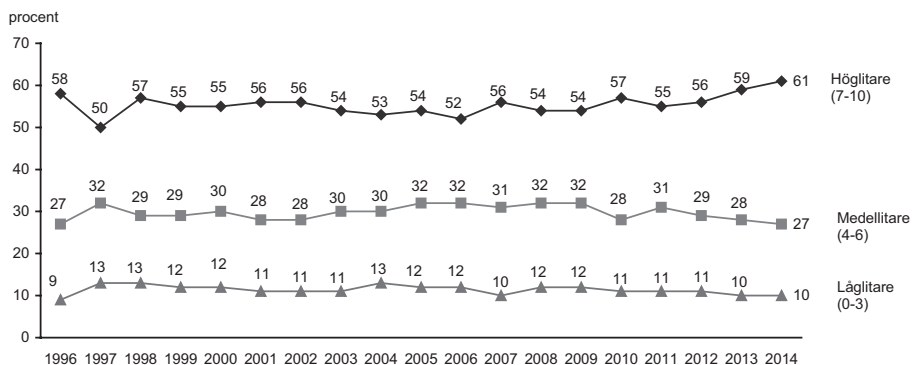
En socialt och politiskt jämn, stabil och hög mellanmännslig tillit är vad vi normativt vill ha. Frågan är om den önskan/förhoppningen är uppfylld i Sverige. Vi skall undersöka det med hjälp av SOM-institutets mätningar av mellanmännslig tillit som går tillbaka till 1996. Vår hypotes är att graden av mellanmännslig tillit inte bara är hög i Sverige. Den utmärks också av små skillnader mellan olika samhällsgrupper, och dessa mindre skillnader förstoras inte över tid. Frågan är då om vår hypotes stämmer, dvs om allt är gott och väl i Sverige när det gäller mellanmännslig tillit.

### **Verkligheten är inte så skinande vit – den har klara nyanser av grått**

Även om resultaten går i hypotesens riktning, har empiriska utfall ofta en tendens att inte vara hundra procentigt vita eller svarta. Det vanliga är att verkligheten är mer grå. Den avgörande frågan är då - hur grå? I vårt fall kommer vi att fastslå detta genom att studera tillståndet för den mellanmännsliga tilliten i Sverige under en period på nästan tjugo år och nedbrutet i ett trettioårigt demografiska och sociala grupperingar, och i ett femtontal politiskt/ideologiska dimensioner.

Vi börjar dock med att visa hur den mellanmännsliga tilliten ser ut och har förändrats i Sverige under åren 1996-2014. Den enkätfråga som används i SOM-undersökningarna för att mäta mellanmännslig tillit har följande lydelse: "Enligt Din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?" Svaren avges på en elvagräddig skala mellan 0 (det går *inte* att lita på människor i allmänhet) till 10 (det går att lita på människor i allmänhet).

I enlighet med en klassificering lanserad av Bo Rothstein delar vi in svarspersonerna i tre grupper – låglitare (som svarar 0-3 på skalan), mellanlitare (4-6) och höglitare (7-10) – se Rothstein 1997. Resultaten i figur 1 visar att en majoritet av svenska folket hela tiden varit höglitare med andelar kring 55 procent. Andelen mellanlitare har hållit sig kring 30 procent medan låglitarna har varit relativt få med andelar kring 11-12 procent.

**Figur 1 Mellanmänsklig tillit 1996-2014 (procent)**

**Kommentar:** De som inte svarat (2-6 procent) ingår i procentbasen. Frågan besvaras på en 11-gradig skala mellan 0 (Det går inte att lita på människor i allmänhet) och 10 (Det går att lita på människor i allmänhet).

**Källa:** Den nationella SOM-undersökningen 1996-2014.

Över tid har mycket lite hänt. Stabiliteten är stor. Men om vi skall tala om någon trend är det i riktning av en något förstärkt mellanmänsklig tillit. Andelen höglitarna i SOM-undersökningen 2014 är den högsta som uppmäts (61 procent).<sup>1</sup> Mellanlitarna är 27 procent. Låglitarna hamnar på låga 10 procent. Ökning av den sociala tilliten är ingalunda någon generell trend. Andra undersökningar byggda på den internationella surveystudien ”World Value Study” visar att i länder som Danmark och Sverige har den sociala tilliten ökat sedan man gjorde den första undersökningen 1981 medan den i länder som Frankrike, Storbritannien och USA har sjunkit avsevärt under denna period (Sønderskov & Dinesen 2015)

Men vår huvuduppgift i detta kapitel är inte att studera nivån på den mellanmänskliga tilliten. Huvuduppgiften vi förelagt oss är att kartlägga eventuella skillnader i graden av mellanmänsklig tillit mellan olika samhällsgrupper, och hur dessa skillnader förändrats över tid. Av framställningsmässiga skäl koncentrerar vi oss på andelen höglitarna i olika grupper. Det hade inte gjort någon skillnad om vi istället hade valt att redovisa medeltal eller balansmått. Slutsatserna blir desamma.

Resultaten i tabell 1 visar andelen höglitarna i ett stort antal demografiska och socioekonomiska grupper. Bland grupperna finns flera med en utsatt position i samhället och därmed extra beroende av välfärdssamhället – arbetslösa, personer med dålig hälsa, personer med sjuk- eller aktivitetsersättning och personer födda utomlands. Normativt vill vi inte att människor med olika ”problem” också skall ha problem med en relativt låg mellanmänsklig tillit.

I tabell 2 redovisas andelen höglitarna bland personer med olika ideologisk tillhörighet respektive med sympatier för olika partier. En intressant fråga är om anhängare till de nya partierna Sverigedemokraterna och Feministiskt Initiativ

skiljer ut sig från övriga mer etablerade partiers väljare. En annan fråga med ett visst nyhetsvärde även utanför forskarvärlden är om människor med vänster- respektive högerideologi litar på sina medmänniskor i olika grad.

**Tabell 1 Andel personer med hög mellanmännisklig tillit i olika demografiska grupper 1996-2014 (procent höglitare)**

	1996	1998	2002	2004	2008	2010	2014
Samtliga	58	57	56	53	54	57	61
Kvinnor	60	57	55	52	56	57	61
Män	57	56	57	55	51	57	61
16 – 29 år	51	51	49	47	43	47	47
30 – 49 år	64	59	57	58	60	61	63
50 – 64 år	59	58	59	55	56	61	65
65+	57	56	57	49	50	54	61
Lågutbildad	51	48	48	46	41	45	47
Medllåg	59	54	58	51	47	54	57
Medelhög	53	57	56	54	60	59	62
Högutbildad	72	73	69	69	72	73	74
Arbetarhem	53	49	50	44	47	48	52
Tjänstemannahem	67	64	66	63	69	68	70
Högre tjänstemannahem	77	72	69	68	70	73	78
Företagarhem	50	57	57	56	46	55	61
Landsbygd	56	57	53	53	45	55	61
Tätort	58	54	54	52	51	54	59
Stad	61	58	60	55	57	60	62
Storstad	62	56	58	55	58	58	62
Uppväxt i Sverige	60	58	59	56	55	59	63
i Norden	51	53	46	46	51	55	57
i Europa	51	38	40	32	46	44	41
utanför Europa	39	48	43	37	39	44	45
Förvärvsarbetande	65	61	60	60	61	64	67
Arbetslösa	47	45	46	41	42	36	39
Sjuk-/aktivitetsersättning	56	46	47	38	41	40	37
Subjektiv hälsa:							
Dålig (0-4)	-	44	43	28	33	34	35
Mellan (5-8)	-	57	56	53	52	56	61
Bra (9-10)	-	57	66	67	66	70	73

**Kommentar:** Resultaten visar andel höglitare i SOM-undersökningarna. Se figur 1.

**Källa:** Den nationella SOM-undersökningen 1996-2014.

**Tabell 2 Andel personer med hög mellanmännisklig tillit i olika ideologiska och partipolitiska grupper (procent höglitare)**

	1996	1998	2002	2004	2008	2010	2014
Samtliga	58	57	56	53	54	57	61
Klart vänster	67	59	61	51	55	57	62
Något vänster	63	59	60	63	60	61	65
Varken eller	52	48	49	44	48	48	52
Något höger	62	65	62	62	57	64	66
Klart höger	63	59	55	53	55	57	63
V	61	51	54	50	51	63	62
S	61	56	57	55	53	52	59
MP	53	55	49	53	67	65	70
C	60	67	58	55	54	59	72
FP	70	78	66	60	64	67	73
KD	66	59	56	56	55	63	66
M	62	60	57	57	59	62	66
SD	-	-	-	-	28	34	40
FI	-	-	-	-	-	-	68
Övriga partier	51	42	43	42	39	47	41
Inget parti	38	40	40	41	39	38	45

**Kommentar:** Resultaten visar andel höglitare i ett urval SOM-undersökningar. Se figur 1. Svarspersonernas vänster-högerposition bygger på en självklassificeringsfråga. Partitillhörigheten gäller partisympati (= bästa parti).

**Källa:** Den nationella SOM-undersökningen 1996-2014.

Huvudresultatet när det gäller de sociala och demografiska grupperna är att stabiliteten över tid i andelen höglitare i de flesta fall är stor. Och att skillnaderna i andelen höglitare mellan olika samhällsgrupper är förhållandevis liten. Exempelvis litar kvinnor och män lika mycket på människor i allmänhet. Detsamma gäller personer som bor på landsbygden eller i någon storstad. När det gäller ålder finns dock en mindre skillnad mellan unga under trettio år och äldre väljare över trettio år. Yngre har under alla år haft en något lägre mellanmännisklig tillit. Mycket talar för att detta är en så kallad livscykeffekt, det vill säga att den relativt låga sociala tilliten bland unga är ett övergående fenomen.

Yrkesvariabeln uppvisar en systematisk skillnad i andelen höglitare mellan tjänstemän, med en högre andel, och arbetare och företagare, med en något lägre andel. En klassrelaterad skillnad kan också noteras när det gäller graden av utbildning. Och här är skillnaderna i andelen höglitare större. Bland universitetsutbildade svenskar är andelen höglitare kring 70 procent mot endast cirka 45-50 procent bland lågutbildade personer.

Stora skillnader av detta slag – och större – finner vi när det gäller graden av mellanmännisklig tillit bland några av de ”utsatta” grupper vi har med i undersök-

ningen. Andelen höglitare kan ibland vara under 40 procent bland arbetslösa, bland personer med dålig hälsa, bland personer med sjuk- eller aktivitetsersättning, eller bland personer födda utanför Sverige. När det gäller utlandsfödda är andelen höglitare speciellt låg bland personer uppväxta i Europa utanför Norden och bland personer uppväxta utanför Europa. Det vill säga att graden av mellanmännisklig tillit är extra låg bland personer som vuxit upp i länder där den mellanmänniskliga tilliten oftast är klart lägre än i Sverige.

Studier av danska data om detta visar emellertid på en positiv trend i det att invandrare från låglitlarländer tenderar att öka sin sociala tillit efter ett antal år i Danmark. Det avgörande för att denna ökning skall inträffa visar sig intressant nog vara hur de uppfattar kvalitén i de offentliga institutionerna. Ju mer de uppfattar att institutioner som polisen, rättsväsendet och den offentliga förvaltningen behandlar invandrare och etniska danskar jämbördigt, desto högre blir deras tillit till andra människor (Nannestad mfl 2014, jfr Kumlin & Rothstein 2010). Detta betyder att mellanmännisklig tillit inte är så starkt kulturellt bestämt som många tidigare forskare hävdade utan att den i högre grad bestäms av kvalitén i samhällets institutioner.

När det gäller de helt centrala gruppkillnaderna i mellanmännisklig tillit mellan olika politiska grupper – helt centrala eftersom det vore smått förödande om flera större ideologiska eller partipolitiska grupper verkade i samhället med en låg eller ingen tillit till sina medmänniskor, så visar våra resultat följande: Politiskt betingade gruppkillnaderna i mellanmännisklig tillit är i de flesta fall små. Andelen höglitare är i allt väsentligt desamma bland personer ideologiskt till vänster eller till höger.

Samma lugnande slutsats kan också i huvudsak dras när det gäller de etablerade partiernas olika väljargrupper. Dock kan vissa snarare skillnader konstateras. Folkpartiets sympatisörer uppvisar t ex genomgående en något högre andel höglitare än övriga partiers anhängare. Under åren 1996-2008 tenderar MP- och/eller V-väljare ha en något lägre grad av mellanmännisklig tillit än genomsnittet. En tendens som inte finns kvar i mätningarna 2010 och 2014. De två stora partiernas sympatisörer har mycket snarlika resultat åren 1996-2004, det vill säga under de år när Socialdemokraterna styr Sverige. Under åren 2008-2014, när Alliansen innehar regeringsmakten, uppvisar M-sympatisörer en något högre andel höglitare än S-sympatisörer.

Huvudresultatet är dock att skillnaden i graden av mellanmännisklig tillit är måttlig mellan de olika etablerade partiernas väljare. I denna gemenskap ingår också sympatisörer till Feministiskt Initiativ. FI-anshängare i valet 2014 har en hög mellanmännisklig tillit, till och med något högre än genomsnittet.

De större politiska gruppkillnader som finns återfinns inte bland etablerade grupper. De återfinns bland mindre grupper som på olika sätt är utanför det etablerade systemet. Mest tydligt gäller det Sverigedemokraternas sympatisörer som har klart lägre andelar höglitare än övriga partiers väljare. De tre gånger vi har mätt andelen höglitare bland SD:s anhängare har resultatet varit 28 procent 2008, 34

procent 2010 och 40 procent 2014, klart under snittet för hela väljarkåren, men dock något uppåtgående.

Andra mindre utanförgrupper där vi finner låga andelar höglitare är bland personer utan ideologisk hemvist, bland personer som stödjer mindre, ”övriga” partier och bland personer helt utan någon form av partisympati. Här är det fråga om en minoritet svenskar om cirka tjugo procent som är ideologiskt och partipolitiskt hemlösa; inte mobiliserade av de dominerande ideologierna eller av något ”tyngre” parti.

### Stabila eller ökande gruppkillnader över tid

Hypotesen/förhoppningen att skillnaderna i graden av mellanmänsklig tillit inte skall ha ökat över tid mellan olika samhällsgrupper prövas i tabell 3. Utfallet är något dystert. För flera av de känsliga, utsatta grupperna kan vi iaktta en ökad skillnad visavi mer etablerade grupper. Detta beror i de flesta fall på att de utsatta grupperna har tappat i mellanmänsklig tillit. Det gäller exempelvis arbetslösa, personer med dålig hälsa och personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Dock gäller det inte utrikes födda. Andelen höglitare bland dem har inte minskat.

**Tabell 3 Gruppkillnader i andel höglitare – ökande, stabila eller minskande över tid? (procent höglitare)**

	1996	1998	2002	2004	2008	2010	2014
Kvinna – Man	+3	+1	-2	-3	+5	±0	±0
50/64 – 16/29	+8	+7	+10	+8	+13	+14	+18
Högutb – Lågutb	+21	+25	+21	+23	+31	+28	+27
Högre tj.m.hem- Arbetarhem	+24	+23	+19	+24	+23	+25	+26
Storstad – Landsbygd	+6	-1	+5	+2	+13	+3	+1
Uppväxt i Sv – Utanför Europa	+21	+10	+16	+19	+16	+15	+18
Förvärsarb - Arbetslös	+18	+16	+14	+19	+19	+28	+28
Förvärsarb – Sjuk-/aktiv.ersättning	+9	+15	+13	+22	+20	+24	+27
Bra hälsa – Dålig hälsa	-	+13	+23	+39	+33	+36	+38
Något höger – Något vänster	-1	+6	+2	-1	-3	+3	+1
Något höger – Varken eller	+10	+17	+13	+18	+9	+16	+14
FP – V	+9	+27	+12	+10	+13	+4	+11
FP – SD	-	-	-	-	+36	+33	+33
FP – Inget parti	+32	+38	+26	+19	+25	+29	+28

**Kommentar:** Resultaten visar andel höglitare med högst respektive lägst andel i olika sociala/politiska grupper. Ju högre positiv (+) differens desto större skillnad i andel höglitare mellan de aktuella grupperna. Data från SOM-undersökningarna.

**Källa:** Den nationella SOM-undersökningen 1996-2014.

Skillnaderna i social tillit mellan olika politiska grupper – som vi nyss såg är otilfredställande stor mellan vissa utanförgrupper och mer etablerade grupper – ökar inte över tid. Men de minskar heller inte. Den stora skillnaden i graden av mellanmänsklig tillit mellan väljare som har funnit ett etablerat parti att sympatisera med och väljare som inte har någon partipolitisk hemvist är fortfarande stor 2014, även om den är något mindre än 1996 och 1998. Den oroande kausala mekanismen här skulle kunna vara att människor med lägre tilltro till sina medmänniskor också har svårt att finna något parti att lita tillräckligt på för att kunna stödja det. Det drabbar i så fall funktionaliteten i den representativa demokratin. Mellanmänsklig tillit spelar således också roll för hur väl det demokratiska maskineriet fungerar.

Framväxten av Sverigedemokraterna till riksdagens tredje största parti är också en faktor här. Det betyder att det i dagens Sverige finns en stor väljargrupp med en klart lägre tilltro till människor i allmänhet, men som trots det har funnit en partipolitisk hemvist. Någon motsvarande politisk väljargrupp av den storleken fanns inte för tio-femton år sedan. Sverigedemokraterna har mobiliserat/rekryterat väljare bland personer utanför det ”normala” höglitar-Sverige. Det kan ses som något positivt ur den elektorala demokratins synpunkt, men samtidigt som något bekymmersamt med tanke på det politiska systemets stabilitet och styrbarhet.

### **Allt är inte gott och väl i Sverige när det gäller mellanmänsklig tillit**

Vår normativt inspirerade hypotes att allt skulle vara gott och väl i Sverige när det gäller mellanmänsklig tillit har inte rönt ett odelat positivt stöd. Graden av mellanmänsklig tillit är förvisso internationellt sett mycket hög i Sverige. Den har inte heller försvagats över tid. Snarare har den förstärkts något om vi kan lita på de senaste resultaten. Så långt är allt väl.

Men när det gäller det som vi speciellt studerat här, nämligen skillnaderna i graden av mellanmänsklig tillit mellan olika samhällsgrupper, är bilden mer blandad. I de flesta fall är relevanta gruppskillnader i graden av mellanmänsklig tillit små i Sverige och de har inte blivit större över tid. Dock för flera mindre, men samtidigt välfärdspolitiskt utsatta grupper som arbetslösa, personer med dålig hälsa och utrikes födda, avviker graden av mellanmänsklig tillit klart åt det lägre hållet. Och i vissa fall ökar avvikelsen över tid. Bilden av ett mer fragmentiserat samhälle avtecknar sig.

En motsvarande avvikelse från majoritetsresultatet återfinns också när det gäller vissa mindre politiska grupper. ”Utanförgrupper” som personer utan partisympatier, eller med sympatier för ”övriga partier”, eller utan ideologisk hemvist till vänster eller till höger, eller med sympatier med Sverigedemokraternas väljare uppvisar en klart lägre grad av mellanmänsklig tillit än genomsnittssvensken. Med tanke på att dessa mindre grupper tillsammans utgör cirka en tredjedel av valmanskåren talar vi inte om en liten minoritet. Istället kan vi konstatera att vi i Sverige nu har en relativt stor minoritet som förenas av att de inte har samma tilltro till människor i allmänhet som de flesta svenskar och som politiskt förenas av att de inte finner



sig till rätta med de etablerade partierna eller ideologierna i Sverige. De är lite för många för att vi med gott samvete skall kunna säga att allt är gott och väl när det gäller den sociala tilliten, och de positiva utfall som enligt forskningen följer med hög mellanmännisklig tillit för utvecklingen av det svenska samhället.

## Not

- <sup>1</sup> En brasklapp i sammanhanget är att svarsbortfallet i SOM-undersökningarna har ökat under senare år. Vilket ökar osäkerheten kring hur tillförlitliga resultaten är. I undersökningen 2014 är bortfallet 46 procent, något bättre än 2013 då bortfallet var 47 procent. Dock när den första mätningen av den mellanmänniskliga tilliten gjordes av SOM-institutet år 1996 var bortfallet enbart 31 procent. Men skillnaden i resultaten mellan 1996 med 31 procent bortfall och 2014 med 46 procent bortfall är inte speciellt stor. Andelen höglitare var 58 procent 1996 mot 61 procent 2014. Men, naturligtvis, en del (eller hela) ökningen i andelen höglitare kan ha "orsakats" av det tilltagande bortfallet. En sådan pessimistisk slutsats förutsätter dock att en mycket stor andel av det ökande bortfallet består av låg- och mellanlitare. Hur det är med det vet vi inte. Den försiktiga huvudslutsatsen att den svenska graden av mellanmännisklig tillit är mycket stabil påverkas inte. Andelen höglitare är i allt väsentligt densamma idag som för 18 år sedan.

## Referenser

- Castiglione, Dario, Jan W. Van Deth, & Guglielmo Wolleb. 2008. *The handbook of social capital*. Oxford: Oxford University Press.
- Charron, Nicholas & Bo Rothstein. 2015. "Social tillit i Europas regioner." In *Välfärdsgapet - EU:s sociala utmaning*, ed. U. Bernitz, L. Oxelheim and T. Persson. Stockholm: Santärus förlag.
- Dahlström, Carl, Johannes Lindvall & Bo Rothstein. 2013. "Corruption, Bureaucratic Failure and Social Policy Priorities." *Political Studies* 61 (3):523-42.
- Fehr, Ernst, & Urs Fischbacher. 2005. "The Economics of Strong Reciprocity." In *Moral Sentiments and Material Interests. The Foundations for Cooperation in Economic Life*, ed. H. Gintis, S. Bowles, R. Boyd and E. Fehr. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Kumlin, Staffan, & Bo Rothstein. 2010. "Questioning the New Liberal Dilemma: Immigrants, Social Networks and Institutional Fairness." *Comparative Politics* 41 (1):63-87.
- Nannestad, Peter, Gert T. Svendsen, Peter T. Dinesen & Kim. M. Sønderskov. 2014. "Do Institutions or Culture Determine the Level of Social Trust? The Natural Experiment of Migration from Non-Western to Western Countries." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 40 (4):544-65.

- Rothstein, Bo. 1997. "Sociala fällor och tillitens problem". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Ett missnöjt folk?* Göteborg: SOM-institutet.
- Rothstein, Bo. 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.
- Sønderskov, Kim M & Peter T. Dinesen. 2014. "Danish Exceptionalism: Explaining the Unique Increase in Social Trust Over the Past 30 Years." *European Sociological Review* 30 (6):782-95.
- Svendsen, Gert T & Gunnar L. H. Svendsen. 2009. *Handbook of social capital: the troika of sociology, political science and economics*. Cheltenham: Edward Elgar.